

СТАНОВИЩЕ

на проф. д-р **Ценка Николова Иванова**
от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“
по конкурс за академичната длъжност „доцент“
на Педагогическия факултет към Тракийския университет в Стара Загора

Обява за конкурса: „Държавен вестник“, бр. 88 / 20.10.2023 г.
Заповед за състав на Научно жури № 4379/06.12.2023 г. на Ректора на Тракийски университет, гр. Стара Загора
Област на висше образование 2. Хуманитарни науки
Професионално направление: 2.1. Филология (Съвременен български език)

1. Данни за конкурса

На обявения конкурс за академичната длъжност *доцент* се явява кандидатката **ас. д-р Теодора Георгиева Илиева**, преподавател в Катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика“ на Педагогическия факултет към Тракийски университет – Стара Загора. Представените документи по процедурата отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и според приложените справки - на Правилника за условията и реда за заемане на академични длъжности в Тракийския университет. Кандидатката е изпълнила минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и университетските изисквания от Правилника за развитието на академичния състав на Тракийски университет – Стара Загора и е представила необходимите верифицирани документи. Процедурите по конкурса до този момент са спазени.

2. Общ преглед на професионалния/компетентностния профил на кандидата

Кандидатът Теодора Георгиева Илиева е завършила специалността Българска филология във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, в 5-годишен курс на обучение и се е дипломирала през 2000 година с ОКС Магистър, с професионална квалификация *филолог, учител*. Образователната и научна степен „доктор“ (Български език – старобългарски език) защитава през 2017 година като редовен докторант във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, по тема за текстологични и езикови проблеми на преводно съчинение на старобългарски език. В момента кандидатката заема длъжност асистент по съвременен български език и преподава няколко дяла на българистичното езиковедско знание в Педагогическия факултет на Тракийския университет – Стара Загора. Представената професионална биографична справка показва, че Теодора Илиева целенасочено е надграждала своите компетенции и се е стремяла да се реализира професионално в системата на висшето образование. Факти в подкрепа на това заключение: през 2018 г. работи като редовен асистент по фонетика, морфология, синтаксис и стилистика на българския език в Бургаския университет „Проф. д-р Асен Златаров“, в

катедра Български език и литература; през 2017 г. е хоноруван преподавател по съвременен български език и езикова култура в Тракийския университет – Стара Загора; също през 2017 г. работи временно и като специалист филолог в Научноизследователски център „Търновска книжовна школа“ на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Професионалният ѝ път в по-ранни години преминава през учител по български език и литература в Стара Загора, коректор и преводач от църковнославянски език в издателство; хоноруван преподавател по български език и литература и по английски език в гр. Стара Загора, хоноруван репортер в Радио „Стара Загора“.

Преподавателската и експертна работа на д-р Т. Илиева е представена като авторство на учебни програми и на лекционни курсове, на семинарни упражнения в бакалавърски и магистърски програми по съвременен български език, лексикални и граматични иновации в СБЕ, по фонетика и фонология на съвременния български език, по езикова култура, езикова и стилова редакция на текст и по публична реч. Студентите, на които преподава, се обучават в бакалавърските специалности „Начална и предучилищна педагогика“, „Предучилищна педагогика“, „Начална училищна педагогика и чужд език“, „Специална педагогика“, „Социална педагогика“, както и в магистърски програми на ТрУСЗ.

Д-р Теодора Илиева представя 14 сертификата: за участия в регионални, национални и международни (вкл. в чужбина) научни форуми; за значим принос в публикационната дейност и рейтинга на Тракийския университет за 2021 г.; за преподавателска мобилност по европейската програма за академичен обмен Еразъм+ в Румъния и Турция; за ниво на владеене на руски и английски език; за допълнителна квалификация по издателска, редакторска и полиграфическа дейност.

Компетентностният профил на кандидатката за академичната длъжност „доцент“ се очертава в широкия спектър на диахронния и синхронния ракурс на научния обхват с традиционното название *езиковедска българистика*. Научните изследвания и публикациите са в диапазона от старобългарски, през история на новобългарския книжовен език до конкретни и важни за динамиката на съвременната езикова норма наблюдения на процеси и явления, както и за иновационни тенденции в нея. Този диахронно-синхронен компетентностен профил на кандидатката се явява нейно значително предимство както за пряката ѝ преподавателска работа, така и при изследователската и научно-приложната ѝ дейност. Сертификатите от участия в научни форуми у нас и зад граница (ЮЗУ – Благоевград, ИБЕ – БАН, МУ – Пловдив, Съюз на учените – Стара Загора, Охрид), както и публикации в периодика с импакт фактор също допълват този профил.

3. Научноизследователски профил, акценти, приноси

Научноизследователският профил на кандидатката д-р Т. Илиева се отличава с широкоспектърност: медиевистика и историческа лингвистика, история на българския книжовен език, междуезикови съпоставителни наблюдения, българско словообразуване, лексикална неология, езикови профили на непълно проучени съвременни български творци, лексикална стилистика, сравнителна лексикология и фразеология.

Общата публикационна активност на д-р Теодора Илиева, която тя е заявила за конкурса, включва 18 заглавия: една монография, 4 статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; 1 студия и 9 статии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томовете. Индексът на цитиране на авторката е следният: 8 цитирани публикации с 10 цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, вкл. монографии и колективни томовете; 5 цитирани публикации с 5 цитирания в нереферирани списания с научно рецензиране. Публикации в научни списания с импакт фактор (Web of Sciences) – 3 и с импакт ранг (Scopus) – 1; в същите бази данни 3 цитирания. Следва да се имат предвид също защитеният дисертационен труд и публикациите по него, вж. регистър НАЦИД <https://ras.nacid.bg/dissertation-preview/45953> и профилът в Google Наука <https://scholar.google.com/citations?hl=bg&user=k6etix0AAAAJ>

*Тематични изследователски области с приносен характер
Историческа лингвистика и история на българския книжовен език*

Хабилитационният труд „Словотворецът Стоян Н. Михайловски в българската книжовноезикова традиция“ (2023 г., 238 стр.) заслужава вниманието на специалисти филолози и хуманитаристи поради съчетаването на традиционен и иновативен изследователски подход. По изявление на авторката трудът ще има продължение с оглед обхватното представяне на идиолекта на Стоян Н. Михайловски, но и като важно допълнение в познанието за българския книжовен език и неговото изграждане и надграждане в края на 19. век и в началото на 20. век. Авторката представя систематизация на досегашните изследвания за личността, ролята и значимостта на Ст.Н. Михайловски в обществения, духовния и просветния живот на българската нация от гледната точка на съвременници и на по-късни изследователи, но и в културната памет на народа. Проучени са не само достъпни публикации на изследвания автор, но и архивни единици от НБКМ (!), които дават по-пълна представа за цялостните му виждания за статуса и облика на българския книжовен език. Монографията съдържа многокомпонентен езиков анализ на графика, правопис, фонетична, морфологична и лексикална система на по-голяма част от публикуваните творби на Михайловски. Методологически са съчетани класически лингвоисторически методи с модерни изследователски ракурси. Стремешът е да бъде запълнена още една от празните страници в българската книжовноезикова традиция. Ограниченият обем на това становище не позволява да се разгъне един по-обстоятелствен анализ на труда на кандидатката (вж. Резюмета на научните трудове и публикации в документацията на конкурса). В обобщение може да се посочи, че трудът не би бил възможен в тази му концепция и изпълнение, ако д-р Т. Илиева не е преминала през школата на старобългаристкото задълбочено познание (с дисертация), за да насочи изследователски интереси в очертаните посоки на актуалния научен профил. Голяма част от конкретни явления и специфични езикови практики у Ст.Н. Михайловски намираме и в обособени статии на Т. Илиева с проследяване на последващо състояние на езиковия факт до наши дни

в контекста на широко, но и селективно насочено развитие. Това извличане по диахронната вертикала е ценно умение за един университетски преподавател, който трябва да преподава и да „споделя“ наука, включително и собствените си резултати и прозрения. Като обособени публикации, свързани с монографията, но и с добавена стойност, са напр. „Хапаксите в творчеството на Стоян Михайловски (букви А – М)“, „Оказионалното словотворчество в произведенията на Стоян Михайловски (букви Н – Я)“. В същия типологически ред можем да включим и статията за езика на свещеноиконом Димитър Петканов (лексикални и стилистични аспекти), в която се изследват поетична лексика, неологизми (хапакси) и няколко ключови концепта, които са във връзка със следващото тематично пространство. Въпреки времевата амплитуда, тази група се допълва и с изследване на идиолекта на отделен автор/творец на словото – Илия Волен. Фокусът е върху лексикални пластове в творбите на Илия Волен и върху концептуалната диференциация на лексиката.

Съпоставителни изследвания: лингвокултурология, фразеология

Д-р Т. Илиева е работила и върху няколко съпоставителни теми от областта на лингвокултурологията и съпоставителната фразеология при близкородствени езици, вкл. сродни езикови стандарти с припокриващи се диалектни бази. Фразеологизмите са класифицирани като идентични, смислово и структурно сходни или разнородни в синхрония: напр. с компонент 'кръст' в езиковото светоусещане в България и в Северна Македония и при носители на руски език. Около концепта 'кръв', един от централните в лингвокултурологичния инвентар на славянските народи, се анализират устойчиви съчетания, отново в съпоставка с трите езикови профила на носителите им. Разнообразие в изследователските ракурси проличава в статията за химнонима 'песен' в българската и руската фразеология, допълващ щрих към езиковата картина за света. В статията „Концептуализацията на пръст¹ (палец) и пръст² (земля) в български и в руски фразеологизми“ вътрешноезиковата и междуезиковата омонимия се проявяват в специфичните асоциативни пространства на семантичната синестезия – феномен, който следва да се познава и в преподавателската практика. В тематичния контекст на тази група включваме и интересната по съдържание и разсъждения статия „Елейонимите в българската фразеологична парадигма“.

Динамика на лексиката в съвременния свят на глобални комуникации

Тезата за семантичната модификация и лексикалната неологизация като средства за обновяване на българския лексикон се разгръща в статия, която потвърждава известни наблюдения, че обогатяването на българския език с нов словесен инвентар се извършва по различни начини и чрез разнообразни средства – но един значителен контингент се показва като неустойчив и временен, тъй като лексикалната система се поддава на най-голяма проницаемост откъм външни и конюнктурни въздействия.

Стилистични вариации на съвременния език: медиатекстове, абривиатури и под.

Медиатекстовете от последните десетилетия са във фокуса на вниманието на различни видове анализи, включително езиковедски и това е напълно обяснимо. Студията „Лексикални неологизми с чуждоезиков компонент в българските медиатекстове“ разглежда лексикални неологизми с чуждоезиков компонент, изолирани от български

медиятекстове през последните десет години. В сходен контекст е и статията „Оказионализмите в медийния дискурс през периода 2014–2020 г.“: от етнопсихологически и словообразователен аспект авторката подхожда към думи със силна семантична и емоционална експресивност. В тази група се причисляват нови същински и несъщински фразеологични изрази в българския медиен дискурс, както и (де)кодирането на абривиатури от последните две десетилетия, тъй като именно чрез медиите те получават широко разпространение и (евентуална) разпознаваемост.

Интересен текст и от съпоставително диахронен, но и от синхронен езиков план е прегледът на суфиксалната деривация при някои съществителни имена в българския език, наблюденията за паралелна употреба или конкуренция между определени суфикси, макар че СБЕ си има механизми за отпадане на словообразователни дублети и омоними.

По количество, качество и по проблематика публикациите на д-р Теодора Илиева отговарят на изискванията за заемане на академичната длъжност *доцент* – т.е. на научния профил на обявения конкурс. Езикът и стилът на авторските публикации се отличават с яснота, разбираемост, писмена езикова коректност, умерено натоварване с терминология. За качеството на текстовете съдим по цитиранията и от утвърдени имена, което показва приемственост между поколенията в името на „споделяната наука“. Важно е да се има предвид общото професионално развитие на университетския преподавател в неговата цялост – от постъпването като асистент и в следващите етапи от професионалното израстване. Това напомняне според мен е важно, тъй като университетският преподавател формира своя облик и компетенции в една постъпателна собствена приемственост на знания и тяхното приложение като изследователски и като преподавателски умения.

6. Заключение

Запознавайки се с професионалния облик на Теодора Илиева именно в тази негова цялост и в постъпателното му развитие изказвам убеждението си, че кандидатката покрива необходимите критерии. Всички описани факти и приложените към тях доказателства показват, че кандидатката за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност *доцент* на Тракийския университет притежава необходимите качества, за да ѝ бъде присъдена тази длъжност. Изразявам убеждението си, че Научното жури има всички законови и нормативни основания, както и професионални аргументи да присъди на **Теодора Георгиева Илиева** академичната длъжност *доцент* в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология (Съвременен български език). Ще гласувам ЗА.

05.02.2024 г.

Велико Търново

Изготвила становището:

проф. д-р Ценка Иванова